

ПЛАГИАТСТВОТО КАТО НАСИЛИЕ ВЪРХУ НАУКАТА

Проф. д.теол.н. Румен Ваташки

Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“
Доктор на източните църковни науки в Папския институт за Изтока в Рим
e-mail: vatashkir@mail.bg

THE PLAGIARISM AS VIOLENCE ON THE SCIENCE Rumen Vatashki

Summary

This article puts in present evidence one concrete case of plagiarisme.

Key words: plagiarism, Bulgarian science, book of archimendrite Metodyj Zherev.

В докладите на колегите откривам преди всичко теоретични разработки върху плагиатството в науката. В моя доклад възнамерявам да ви запозная с конкретен пример за плагиатство, с който се сблъсках в края на 2013 г. в процеса на моята изследователска и преподавателска работа. Както обичат да казват археолозите „работа на терен“. Не е тайна, че плагиатите нанасят непоправими щети на българската наука и висше образование, както и тези, които ги прикриват, но законодателството у нас не е уредено и работи в полза на крадците на интелектуална собственост.

В мое становище от 2013 г. върху научните трудове на д-р Й. за заемане на академична длъжност „доцент“ в Н-ския университет определям плагиатството като „насилие върху науката (блудство)“. Става въпрос за безогледна кражба на текстове от есета, дипломни работи, реферати, статии, книги и други източници чрез интернет.

Работейки по новата си монография „Българската православна църква и Вторият ватикански събор (1962 – 1965)“, през 2013 г. периодично ми се налагаше да правя справки в Централния държавен архив (ЦДА) в София. В нача-

лото на октомври 2013 г., преглеждайки описа на Ф. 165, случайно открих книгата на архимандрит Методий Жерев, озаглавена „Дванадесетте апостоли Христови и върховната власт в Църквата“, написана на пишеща машина (Ф. 165, оп. 12, а. е. 183, 218 л.).

Фонд 165 е фондът на Комитета по въпросите на Българската православна църква (БПЦ) и религиозните култове при Министерството на външните работи (Дирекция по вероизповеданията). Книгата на дядо Методий постъпва в Държавния архив през 1971 г. Обработвана е доста години и на 16 ноември 1985 г. е официално заведена, така че от тази дата читателите имат достъп до нея.

Върху една от първите страници на ръкописа с големи букви е отбелязано „Ценно“. Сигнатурата е IV/11/2/7/1/2. Още тогава заглавието ми се стори познато. Веднага, на секундата свързах заглавието на тази книга с излязлата през 2011 г. монография на К. „Приматът в Църквата“. Поръчах архивната единица и на 15 октомври 2013 г. я сравних с издадената книга на колегата К. Очакванията ми се оправдаха напълно. Авторската книга на архимандрит Методий Жерев е открадната изцяло от К. и с нея през 2011 г. придобива академичната длъжност *професор* във ФХН на Н-ския университет.

Тръгвайки по следите на ръкописа, попаднах на интересни факти, които ми дадоха по-голяма яснота върху творчеството му. Така например на 10 ноември 2013 г. посетих Ресиловския манастир „Покров Богородичен“ и се срещнах със сестра Йоана Стоянова Величкова, духовна сестра на дядо Методий и монахиня в манастира. Според нейното свидетелство ръкописът на книгата на архимандрит Методий „Дванадесетте апостоли Христови и върховната власт в Църквата“ е в три екземпляра. Тя е разполагала с копие, което предава на покойния Неврокопски митрополит Натанаил. Вторият екземпляр е предаден на архимандрит Серафим Алексиев от Княжевския манастир, а третото копие се съхранява от Стоил Жерев, племенник на архимандрит Методий.

Според свидетелството на доц. д-р Мария Жерева, дъщеря на Стоил Жерев и племенница на дядо Методий, с която се срещнах на 11 януари 2014 г., баща ѝ наистина е притежавал копие от ръкописа, а през 2000 г. сестра Йоана Величкова я е уверявала, че книгата ще бъде издадена от Неврокопската епархия. Интересен факт ми сподели и доц. д-р Стоян Жерев, според когото между 1985 и 1990 г. отец Методий се опитва да издаде ръкописа, но получава отрицателна рецензия от Врачанския митрополит Калиник. Срещу отпечатването

на книгата се обявява и силният тогава Старозагорски митрополит Панкратий.

Предполагам, че ръкописът на архимандрит Методий, пазен от митрополит Натанаил, е предаден за съхранение в Църковноисторически и архивен институт към Българската патриаршия (ЦИАИ), където К. е на втори трудов договор. Той обаче не го завежда там, открадва книгата, представя я за своя и с нея придобива званието професор. Вероятно е мислил, че няма друго копие и никой няма да разбере. Плагиатството е голямо престъпление не само в чисто морален аспект, но и престъпление по Наказателния кодекс. Плагиатство е „заимстване на част от научен труд, без да е посочен източникът. Плагиатствам – представям като своя част от научен труд, творба на изкуството, идея или цялостно чуждо произведение като свое собствено” (Речник на българския език 2004: 476).

Оригиналното заглавие на книгата на архимандрит Методий е „Дванадесетте апостоли Христови и върховната власт в Църквата“. К. променя заглавието, т. е. пропуска първата част от него, но запазва смисъла му – „Приматът в Църквата“, което отговаря изцяло по съдържание на „Върховната власт в Църквата“. Съдържанието обаче е изцяло откраднато от книгата на архимандрит Методий. Представям двете съдържания, за да стане нагледно за читателите.

В предговора на „монографията“ си (с. 7 – 14) колежата К. преписва уводната част на книгата на дядо Методий, но я допълва с друг текст, който разглежда въпроси за икуменизма, униите и главно Втория ватикански събор. След това прави едно „историко-богословско въведение“ (с. 15 – 31), в което дава подробна биография на папа Йоан XXIII, който свиква Втория ватикански събор. К. се спира подробно на този събор, като включва специален параграф, озаглавен „Втори ватикански събор. Надежди и разочарование“ (с. 22 – 31). Става въпрос за негова статия със същото заглавие, публикувана в сборника „Проф. д.и.н. Тотю Тотев и столицата Велики Преслав”, С., 2006 (с. 304 – 312). Това е само пълнеж за обем на книгата и маскировка, тъй като темата му „Приматът в Църквата“ не предполага разглеждането на този събор. На Втория ватикански събор този въпрос не е разглеждан. Той е обсъждан подробно на Първия ватикански събор през 1870 г. Тогава е приет и римокатолическият догмат за главенството и незаблудимостта на римския първосвещеник (папата), който е резултат от многовековното развитие на папската институция. Именно този въпрос е предмет на „неговото“ изследване.

Първа глава от „монографията“ на К. започва от с. 32 и отговаря напълно

на съдържанието на книгата на архимандрит Методий „Дванадесетте апостоли Христови и върховната власт в Църквата”. До с. 34. К. буквално преписва от текста на дядо Методий (с. 5). Там той пропуска параграфа „Защо 12? Подмяна на имената“ и съединява съдържанието (с. 34). В параграфа „Петър до падението си“ (с. 9) К. добавя само думата „апостол“ и става „Апостол Петър до падението си“ (с. 38.), но текстът е преписан буквално. Разликата е, че библейските посочки, които в оригинала са в съдържанието на текста, в монографията мен-те на К. са под линия и са направени съвсем леки козметични промени, които са незабележими, като например промяната на последователността на някои от параграфите. Параграф IV „Петър възроден“ (с. 12) К. променя на „Апостол Петър възроден“ (с. 41). Текста преписва буквално. Параграф V „Самоувереността на Петър“ (с. 14) става „Самоувереността на апостол Петър“ (с. 43). Тук виждаме какво уважение показва колегата към св. ап. Петър. Тенденция става да не пропуска да отбележи, че той не е просто Петър, а „апостол Петър“. Параграф VI от книгата на дядо Методий е „Първият чудесен улов на риба“ (с. 18), а в „монографията“ на К. – „Първият чудесен улов“ (с. 46). Тук спирам, за да не ви отегчавам. Това продължава до с. 213, където К. включва друг текст, който продължава до с. 367. Представеният текст от 226 до 367 с. няма нищо общо с темата за Примата в Църквата (Върховната власт в Църквата) и изобщо с Догматическото богословие. Това е само баласт. Дори няма никаква логика да бъде включен в книгата. Заключение (с. 368 – 375) е изцяло откраднато от ръкописа на дядо Методий. В използваната литература името на истинския автор изобщо не се споменава.

Така през 2011 г. К. успешно измами членовете на академичното жури, между които бях и аз самият по време на процедурата му за професор. Измами членовете на Факултетния съвет, както и членовете на Академичния съвет на Н-ския университет, които го утвърдиха за професор, измами и проф. Г., която в качеството си на ректор на университета го назначи на професорска длъжност, измами и държавата, която всеки месец му дава заплата на професор.

Както става ясно, монографията, която представи, не е негова авторска, а е открадната непубликуваната книга на архимандрит Методий Жерев „Дванадесетте апостоли Христови и върховната власт в Църквата“. Тогава дори липсваха критерии за заемане на академични длъжности. Според тях за длъжността професор са необходими 2 издадени монографии, а той не беше издал нито една. Допускам, че това беше направено умишлено. Няколко месеца по-късно,

когато той поиска да стане доктор на науките, отново без издадена книга, вече разполагахме с критериите за придобиване на научни степени и академични длъжности и имахме възможност да се запознаем с тях. Тогава отново не отговаряше на изискванията, но въпреки това той депозира труда си. Без благословението на деканското ръководство К. никога не би посмял да го направи, още повече че не отговаря на изискванията. Така той премина през всички академични длъжности и степени, без да издаде нито една монография.

Сериозно съм обезпокоен от ширещата се тенденция научни журита да произвеждат професори, доктори, доценти и доктори на науките на килограм, т. е. не въз основа на постигнати научни резултати, а най-вече въз основа на приятелство и на лични симпатии. Това явление е масово с промяната на Закона за научните степени и звания. В ход е девалвация на науката, която нанася непоправими щети на висшето образование и българската наука. Университетите се напълниха с хабилитирани преподаватели, а в същото време намалява научната продукция. Получава се един парадокс. Кариерното израстване – повишението в степен и звание, става въз основа на научна продукция. Тя намалява чувствително, а хората, придобили степен и звание в България, се увеличават прогресивно.

Най-важното задължение на един рецензент е да прочете дадено съчинение и да сравни в бележките под линия как са ползвани изворите. След това се правят съответните изводи. Тенденциозно се пишат рецензии и становища в полза на кандидатите, за да се отбие номерът. По същата причина се пишат и „монографиите“. Предоставените книги за рецензиране дори не се четат, а кандидатите за степен и звание най-често предварително се договарят с част от членовете на академичните журита. По този начин се създава корупционна практика, която не подлежи на контрол от по-висш орган. Така са доволни всички – и университетите, и членовете на научните журита (заради лесните хонорари), и кандидатите за степени и звания.

След това безпрецедентно плагиатство придобитото от К. с измама звание „професор“ е изпразнено от съдържание и никак не му подхожда. „Професорът“ е гол, т. е. няма научна продукция. Тогава какъв професор е и по какво? Той официално се води „професор по догматическо богословие с история на православното учение“. Тази част от „монографията“, която разглежда догматически проблеми, е открадната изцяло от архимандрит Методий Жерев, а останалата част (с. 226 – 367) не разглежда подобни въпроси. Става въпрос за

проблематика в областта на общата църковна история и историята на съвременните православни църкви. Разгледаните от него въпроси са главно по темата на хабилитацията му, която използва веднъж, когато става доцент.

На 5 февруари 2014 г. депозирах доклад (вх. № Р2-08-104) до ректора проф. Г., до декана проф. С., до председателя на Контролния съвет доц. А. и до Академичния съвет на университета, в който ги уведомих и представих съответните доказателства за това безпрецедентно плагиатство в областта на богословието. В доклада си настоях на К. да бъде отнето званието „професор“, още повече че има опасност същото звание да стане нарицателно за дадения университет, т. е. плагиатстваш, мамиш, нямаш научна продукция, но в крайна сметка си *професор*.

По този начин уважих институцията, в която работя. Пет дни по-късно дадох академична пресконференция в Двореца на културата в Перник и запознах представители на медиите с моето откритие.

След като случаят придоби обществен интерес, очаквах декана да ми изкаже поне служебна благодарност за проявения висок морал и академизъм, разкривайки това грозно плагиатство.

Нещата се развиха по съвсем друг сценарий, който ме изненада. На 28 - февруари 2014 г. се провежда заседание на Академичния съвет (протокол № РД-05-06), на което „АС предлага на Ректора да наложи наказание „забележка“ на проф. д.т.н. Румен Ваташки във връзка с медийните му изяви, в които уронва престижа на Университета“.

Това предложение за наказание ми се стори много цинично. Разкривайки и обявявайки публично пред академичната общност кражба на научен труд (плагиатство), която е престъпление по Наказателния кодекс, аз не уронвам престижа на университета, а го въздигам. Вероятно деканът проф. С. умишлено е представила изопачени факти пред членовете на съвета, за да гласуват подобно предложение. Създава се впечатление, че определени колеги използват административните си позиции в университета, за да задоволяват личните си интереси. Университетът не е благотворително заведение, а образователен и културен институт.

Това беше моралното ми наказание. Малко след това последва и материална санкция, изразяваща се в лишаване от допълнително материално стимулиране (ДМС). С доклад от 6 март 2014 г. деканът проф. С. настоява да ми бъде спряно допълнителното материално стимулиране за първото тримесечие на ка-

лендарната 2014 г. „поради уронване на доброто име на Университета чрез медийни изяви“.

След като излязоха множество медийни публикации, от Академичния съвет се поправиха, тъй като с прибързаното си предложение да ми бъде наложено наказание „забележка“ те самите се компрометираха пред обществеността и достатъчно урониха престижа на университета. Така на 25 април 2014 г. на заседанието си членовете на АС се измъкнаха много хитро от глупавата ситуация, в която се поставиха сами и „приемат за сведение информация за юридическата невъзможност да се изпълни решение на АС“ (Протокол № РД-05-06 от 28.02.2014 г.).

Опитите за сплашване чрез предложението за наказание със „забележка“ и лишаването ми от ДМС считам за насърчаване на плагиатството като начин за академично израстване в Н-ския университет. Друга логика няма, още повече, че за всеобща изненада ръководството на университета прие плагиатството на проф. К. за нещо нормално и санкция не последва. Нещо повече – К. и сега си е „професор“ и ръководител на катедра.

За да се види споменатото плагиатство нагледно, през месец юни 2014 г. издадох ръкописа на архимандрит Методий Жерев „Дванадесетте апостоли Христови и върховната власт в Църквата“. Така излезе на бял свят книга, която преди това е открадната и публикувана за придобиване на научното звание „професор“. По този начин се възстанови една правда, тъй като сега книгата е публикувана от името на истинския автор. В предговора правя съпоставка на оригиналния с откраднатия текст, а това се прави за първи път в историята на научната ни литература. Така доказвам интелектуалната кражба, поради което не е нужно да се правят специални комисии от богослови. В случая е достатъчно само да си грамотен (да можеш да четеш), за да установиш плагиатството.

Благодаря на Бога, че ми даде възможност, според волята Му, да възстановя една правда, „понеже няма нищо тайно, което да не стане явно, нито пък скрито, което да не стане известно и да не излезе наяве“ (Лук. 8:17). И нека послужи за поучение на тези, които крадат чуждия труд!

ЛИТЕРАТУРА

Речник на българския език 2004: Речник на българския език. Т. 12. С., 2004, с. 476.